

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ МОДЕЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ

Розглянуті основні підходи до конструювання моделей прислів'їв, визначені вимоги до них та принципи їх побудови. Виявлені частотні та продуктивні структурно-семантичні моделі прислів'їв, їх прагматичний потенціал.

Лінгвісти в пошуках об'єктивних методів дослідження часто звертаються до моделювання. Проблема моделювання тих чи інших одиниць мови є такою, що постійно розроблюється у сучасній лінгвістиці. Не є виключенням і пареміологія. У фонді кожної мови існують чіткі моделі прислів'їв, а самі прислів'я зводяться до кінцевого списку [1: 12]. Вважається доцільним систематизувати пареміологічні одиниці за їх формально-змістовним аспектом. Структура та семантика прислів'їв зумовлює появу та функціонування структурно-семантичних моделей цих одиниць. Правомірність появи моделей прислів'їв об'єктивується їх поверхневою структурою, конструйованою за певними традиційними фреймами, що корелюють з глибинною підтекстовою інформацією та прагматичними настановами.

Актуальність виділення моделей прислів'їв об'єктивується, крім того, філософським розумінням процесу моделювання, бо в цьому процесі як засобі пізнання дійсності людина відволікається від випадкових явищ і заглиблюється в суть проблеми, відкриваючи закони природи та суспільства. Саме абстрактні моделі, на думку Е.Я.Мороховської, є ефективним засобом проникнення у таїни комунікативного механізму природних мов [2 : 6]. В.А. Штофф у зв'язку з цим зазначав, що модель - це така уявна або матеріально реалізована система, що, відображаючи об'єкт дослідження, здатна замінити його так, що її вивчення дає нам нову інформацію про цей об'єкт [3 : 19].

У вузькому розумінні модель виступає аналогом об'єкта, який використовується для відтворення його властивостей, структури та функції. Моделі мають спільні ознаки, а їх типологічна класифікація, як правило, реалізується на основі тих критеріїв, що висувуються автором як провідні для встановлення якісної характеристики того чи іншого типу моделей [2 : 20-21].

У дослідженні об'єктом лінгвістичного моделювання виступають прислів'я, що за своєю поверхневою маніфестацією є реченнями. Різні аспекти моделювання речень достатньо розроблені у вітчизняній лінгвістиці (Е.Я. Мороховська, Г.А. Золотова, А.М. Мухін та інші). Але при цьому зазначені моделі потребують значної доробки щодо їх семантико-синтаксичної репрезентації. Спільною рисою, яка поєднує різні системи моделей речення, є редуційний підхід до матеріалу, намагання виділити «мінімум речення», або мінімальне оточення дієслова [4 : 13]. Мінімум речення, його структурна суть позначається у лінгвістиці як: предикативний мінімум, формула речення, структурна основа, схема речення, кондомінація, ядерне речення, базисне речення [5 : 125]. При моделюванні доцільною є відмова від мінімалістських тенденцій [6 : 78-79]. Реальне речення орієнтовано не на дієслово з його валентністю, а на зображену у ньому позамовну ситуацію. Емпірична ситуація в реченні має свої атрибути та різноманітні параметри. Останні включаються в семантичну структуру речення в залежності від мети та умов комунікації [4 : 16].

Іншою лінгвістичною проблемою при розробленні питань моделювання речення є відсутність належної методики розпізнання моделей тієї чи іншої мови. За традицією головними критеріями виділення моделей виступають принципи завершеності речення та системності. Дистинктивна ознака моделі - це її структурна модифікація. Різні моделі характеризуються різною здатністю до модифікації, а здатність до структурних модифікацій однакова для всіх речень, що будуються за цією моделлю [7 : 151]. При всій різноманітності підходів до визначення моделі найбільш релевантними виступають наступні вимоги до моделі, сформульовані Г.А. Золотовою. Модель є живим взірцем, готовим до використання у суттєвому, його предикативному мінімумі, конституйованому синтаксичними формами, що виражають типове значення [5 : 125]. Козловський В.В. уважає, що кожна модель, як єдиний постійний елементів, виражає властивий даному структурному прислів'ю-реченню семантичний (модальний) зміст [8 : 7].

Указані вимоги релевантні для виділення моделей прислів'їв. Все ж слід зазначити, що ці паремії є особливим видом речення - реченням-текстом з інгерентними характеристиками, що відрізняють їх від звичайного речення або від типового тексту. Слушним є висунення аддитивних вимог до моделі прислів'їв, які формально є реченнями, а змістовно репрезентують тексти. Синтаксичні конструкції цих речень подають загальну модель мовного бачення світу [9 : 6].

У моделях прислів'їв доцільно виділити три плани. Перший план - граматико-структурний, у якому має місце символічна маніфестація. Разом з В.С. Юрченко ми виділяємо синтагматичний аспект як співвідношення елементів структури речення на лінійній (синтагматичній) осі, яка є віссю об'єктивного часу. У семантичному аспекті знаходить своє відображення позамовна дійсність. Модальний аспект розглядається як відношення змісту речення до позамовної дійсності у формах граматичного часу та способу. В цьому відношенні категорія предикативності є структурною основою для синтезу згаданих категорій [10 : 123].

Другий план передбачає аналіз глибинної структури моделі прислів'їв, що конструйовані за певним взірцем. Третій план пов'язаний з прагматичним потенціалом прислів'їв, із їх здатністю брати участь у тих чи інших мовленнєвих актах. Звернення до прагматичного аспекту зумовлюється його провідною роллю у змістовній структурі паремій. У ньому відображається комунікативне призначення прислів'їв, їх використання адресантом у якості знаряддя мовленнєвої дії, їх вплив на поведінку та діяльність адресата [11 : 5-6]. Функціональний аспект

прислів'їв треба розглядати, виходячи з трьох типів ситуацій /інтерактивної ситуації, ситуації прислів'я та контекстної ситуації/. Пареміологічна функціональність репрезентована прагматичною, соціальною та моделюючою функціями [12]. Усі ці функції прислів'їв взаємопов'язані й реалізуються у мовленні симультанно. Вплив на свідомість адресата /прагматична функція/ корелює зі сприйняттям соціальних норм, цінностей, стереотипів поведінки конкретного соціуму /соціальна функція/ з тією метою, щоб на базі отриманого соціального досвіду індивідуум міг адекватно вирішувати життєві ситуації та коректно моделювати свою поведінку /моделююча функція/. В прагматичній функції доцільно виділити підфункцію аргументації для отримання бажаного ефекту, для переконання реципієнта, для створення когнітивного та аксіологічного унісону [13 : 95]. Такий функціональний потенціал прислів'їв знаходить імпліцитне та експліцитне відображення у певних прислів'ях. Прагматичний аспект при моделюванні є необхідним для осмислення семантичної та структурної організації паремій. Розгляд моделі прислів'я в трьох планах є найбільш повним та системним для репрезентації мовної та мовленнєвої природи паремій.

Метою синтаксичного моделювання є визначення частотних моделей прислів'їв, їх репрезентації у простій та зручній для вжитку формі, визначення структурних та граматичних властивостей, визначення змістовного та прагматичного потенціалу прислів'їв.

У межах обсягу прислів'я $V \rightarrow (7 \pm 2) \rightarrow \min$ паремії репрезентовані трьома синтактико-структурними типами: розповідним (1), спонукальним (2), питальним (3): 1) *Life begins at forty*; 2) *Give credit where credit is due*; 3) *Why keep a dog and bark yourself?* Окличні прислів'я, як зазначає О.В. Кунін, в англійській мові не представлені [14 : 258].

У досліджуваному масиві з 5796 одиниць домінантним типом виступають розповідні прислів'я - 89%, незначною кількістю представлені спонукальні прислів'я - 10,6%, ілюзорно питальні - всього 0,4%. Така репрезентованість головних комунікативних типів речення в прислів'ях зумовлює актуальність систематичного опису в першу чергу моделей розповідних прислів'їв, закономірностей їх семантичної та синтаксичної організації, визначення їх прагматичного потенціалу.

У масиві паремій виділяються чотири загальні типи прислів'їв: питальні, розповідні двоскладові, односкладові непередикативні та односкладові передикативні (головним чином імперативні), кожен з яких характеризується конкретними конституційними, змістовними та прагматичними властивостями.

З огляду на фрагментарну репрезентацію питальних паремій виділити чітку модель не уявляється можливим. Але обов'язковим конституентом цих прислів'їв є наявність спеціального питального слова. Синтаксична структура моделі цього типу семантизує значення, які властиві розповідним та спонукальним реченням. Питальне оформлення речення лише пом'якшує, приглушує семантичний фон вислову. Головними інваріантними складовими питальних паремій є значення реальності, поради, спонукування, виправдання, застереження, докору, здивування, засудження, протесту, пропозиції. Цим прислів'ям властиві, з одного боку, знижена негативна конотація, з іншого - емоціональність, ввічливість. Пор.: *Why keep a dog and bark yourself?*, *Why buy a cow when milk is so cheap?*; *What can you expect from a pig but a grunt?*; *When Adam delved and Eve span, who was then the gentleman?*; *Why should the devil have all the best tunes?*.

У мовленні реалізуються ті чи інші значення питального речення. Фактори адресата, ситуації та адресанта є детермінуючими у прагматиці мовленнєвого паремійного вислову. Питальні прислів'я є повною транспозицією у клас мовленнєвих актів експресивів. Значення вираження емоцій є домінуючим, значення запиту інформації зникає повністю або стає другорядним [15 : 213, 218]. Такий непрямий експресив є емоціонально насиченою формою вираження емоцій з негативною ввічливістю та виражає здивування або негативні емоції [15 : 219-220].

Багате різноманіття моделей властиве для розповідних прислів'їв (з простим та складним синтаксисом). Моделі з формою простого розповідного речення головним чином репрезентовані типами S+P, S+P+DO, S+P+IO, S+P+AM, S+P+IO/DO+AM та інші (де S - підмет, P - присудок, DO - прямий додаток, IO - непрямий додаток, AM - різні обставини (часу, місця, причини і т.д.).

Дослідження моделей з номінативним предикатом дозволяють розпізнати певні закономірності структурно-семантичної організації прислів'їв. Суб'єкт, як правило, виражає абстрактне поняття, що в поверхневій структурі пареміологічних одиниць зумовлює досягнення найвищого ступеня експресії [16: 24]. Передикативна екзистенціальна зв'язка - дієслово «бути» у Present Indefinite (головним чином у однині) - детермінує контемпоральність паремії, що в свою чергу зумовлює аксіоматичність, універсальність застосування прислів'я у практиці повсякденного життя незалежно від темпорального фактора. Моделі з субстантивним предикативом є повчальною дефініцією у формі паремії. Моделі з ад'єктивним предикативом фіксують якісні характеристики, властиві певним об'єктам дійсності. Аргументація таких паремій базується на образності, експресивності, аксіоматичності/самодостатності без пояснення та доказу. Формальна організація цих прислів'їв виражає не тільки значення, властиві розповідному реченню, але й імплікує спонукальні значення, тобто поверхнева розповідна структура прислів'я семантизує значення, інгерентні як розповідним, так і імперативним реченням на рівні глибинної структури. Згідно з функціями прислів'їв, головними у семантичній структурі вислову є директивні значення та перш за все поради, застереження, заклик, які у комунікативній ситуації характеризуються різним ступенем прояву. Розглянуті прислів'я у мовленні здатні функціонувати як мовленнєві акти, так і фрагменти мовленнєвих актів. Комплексний набір значень для кожної паремії зумовлює поліфункціональність застосування, стійкість, універсальність пареміологічних одиниць.

Серед паремій з екзистенціальною зв'язкою найбільшою продуктивністю відзначені моделі Att.₁ N₁ + is + Att.₂ N₂; /Att./ N/ Att./ + is + Adj. (in compar. degree) + than + O; N + is + N Att. (N + of + /Att./ N); N + is + N; N + is + Att. N; N + is + Adj. Менш продуктивними є моделі Att. N + is + Adj.; /Att./ N + is/ are/ + as + Adj. + as + /Att./ N/

Att./; /Att./ N/ Att./ + is worth + Obj./ Att./ N/ Att./; N₁ Att.₁ + is + N₂ Att.₂; N Att. (N₁ + of + N₂) + is + N Att. (N₃ + of + N₄).

У моделях з предикатом, вираженим дієсловом, важливим є визначення динамічних характеристик. Зокрема, виділяються прислів'я з медіопасивом, де підмет є неживою істотою, а простий/ складний дієслівний присудок виражений дієсловом активного стану. Ці дієслова повідомляють про засіб існування речей та їх властивостей, процесів, станів. Використання паремій з медіопасивом має на меті акцентувати неналежність адресанта до подій, що відбуваються. Вони надають прислів'ям об'єктивності оцінки явищ, що відбуваються за законами природи. Такі паремії фреквентивні у щоденному житті та широко представлені у літературі. Це зумовлено тим, що активні та пасивні речення, на відміну від медіопасивних конструкцій, розсіюють увагу реципієнта і не досягають адекватного прагматичного ефекту. Речення з медіопасивом співвідносяться фактично з тими ж ситуаціями, що й їх активні та пасивні аналоги, але є більш сильними за дією [17 : 22-27]. Цій групі прислів'їв притаманна більша кількість моделей з високою продуктивністю. Така ефективність має свій зворотній бік. Якщо в першій групі паремій, як правило, можна було констатувати постійні лексичні компоненти у вигляді окремих слів, то моделі другої групи більш абстрактні та рідко мають стабільні слова у своєму складі.

Серед моделей другого типу найбільш продуктивними виступають моделі S + VP + O; Att.₁ N + P + Att.₂ N; S + V + AM of Manner; If + E, + S + P + /E/. Меншою продуктивністю позначені моделі What E₁ + P + E₂; N + V; You cannot/ can't + V₁ + /V₂/ + /E/; When/ while/ + E, + S + P + /E/; /Att./ N/ Att./ + V; S + V + AM of Place; /Att./ S + P + /Att./ IO; N/ he + P + /E₁/ + who/ that + E₂; S + VP + Att. O; S + V + AM of Time; SP + /Att./ DO + /Att./ IO/ Att./; /Att./ N/ Att./ + Complex Object; It takes two/ Att. N/ + Inf. (to V) + /E/; Adj/ Adv₁ in comp. degree + S₁V₁/ Obj/ + Adj/ Adv₂ in comp. degree + S₂V₂/ Obj/; One / Att./ N + VP + another/ the other/ many/ Num.; As+N/ You+V+So+N/ You+V+E/; Where + E, + S + P+ /E/; S + V+ more /Adj. in comp. degree//N/ + than + Obj.; AM of Place + S + P; AM of Time + S + V. Окрему групу становлять емпатичні моделі, які слугують зразком для новостворення паремій: He/ they/ those/(Att.) N + who/ that + V + /E/; (It is) better E₁ than E; It is + Adj. + Inf. (to V) + /E/; It is + Att. N + that + E; Adj. + is/ are + S + Att. (that/ which/ + E). Взагалі прислів'я як із статичним, так і з динамічним присудком тяжіють до статичності, до екзистенціальних значень.

Потрібно зазначити, що двоскладові речення-прислів'я складають найбільшу групу пареміологічних одиниць. У них проявляються головні тенденції розвитку паремій. Спектр значень охоплює поле асертивної бажаності, переваги, попередження, що інкорпорується у глибинну структуру прислів'їв з метою прищепити та скорординувати стереотипи світобачення і поведінки представників певного етносу.

Прислів'я, організовані як односкладові речення, демонструють частіше включення механізму скорочення обсягу у порівнянні з двоскладовими реченнями. Подібне скорочення є результатом елімінування окремих членів речення. У цьому випадку використовуються дві головні групи односкладових паремій, а саме: предикативні (або імперативні) та непередикативні.

Непередикативні паремії є більш компактними порівнянцями з предикативними. Подібні прислів'я конституюються із топікових слів, а часова віднесеність експлікується, як правило, дієсловом і передбачена фоновими знаннями. Пропуск дієслівного компонента у прислів'ї імплікує контемпоральність. Така структура емпатує не тільки контемпоральність, але й асертивну силу паремій. Прислів'я з елімінованою предикативністю набувають значення аксіом та життєвих канонів.

Наявність спільних відмінностей робить можливим класифікацію непередикативних паремій у двох напрямках: 1) за конституюючими елементами та 2) за структурною данністю.

Враховуючи те, що в непередикативних прислів'ях предикативний елемент присутній лише в пресупозиції, вважаємо за доцільне класифікувати односкладові прислів'я за принципом присутності конститuentів. Таким чином зафіксовано 14 типів непередикативних паремій, що мають структури з варіативними та константними, зафіксованими лексичними одиницями й утворюють відповідні моделі.

Головними конститuentами цих типів є іменники, прикметники, займенники, прислівники та числівники. Іменники є компонентами 9 типів, прикметники - 6, займенники - 5, прислівники - 5, числівники - 3. Залежно від кількісного складу конститuentів виділені групи типів. «Чисті» типи здатні утворювати усі вказані частини мови, за виключенням числівників (4 типи: N - N; Adj - Adj; Adv - Adv, Pron - Pron). Шість типів репрезентовані двома частинами мови: Adj. N.; Adv. N.; Pron. N.; Num. N.; Adv. Adj.; Adv. Pron. Чотири типи представлені трьома частинами мови: Num. N. Pron.; Num. N. Adj.; Pron. N. Adj.; Adv. Adj. N.

Таким чином, односкладові непередикативні прислів'я в основному репрезентовані двома, рідше однією, ще менше трьома частинами мови. Головним типом є ад'єктивно-субстантивний, за ним іде займенниково-субстантивний та субстантивний. Пріоритет належить субстантивному типу. Найбільш важливими виступають якісні характеристики референта, позначені прикметниками, тому третя частина односкладових непередикативних прислів'їв належить до ад'єктивно-субстантивного типу.

Більшість непередикативних прислів'їв є складними реченнями, які, як правило, вказують на каузальні відношення. Цим прислів'ям притаманна аргументація фактів, явищ та демонстрація наслідків, до яких вони можуть призвести. Розповідність та складна організація прислів'їв об'єктивує реалізацію перш за все значень асерції, повідомлення, застереження. Ілюзорно можуть актуалізовуватися пояснення, коментування та інші значення.

В деяких типах зафіксовані постійні лексичні компоненти із закріпленим порядком слів, із певним семантичним та прагматичним значенням. Прономінально-субстантивний тип утворює модель No N₁, по N₂. Ад'єктивно-субстантивний тип репрезентує моделі Adj₁ N₁, Adj₁ N₂, Like N₁, like N₂, Adj₁ N₁, Adj₂ (антонім Adj₁) N₂. Тенденцію до створення моделі має структура The greater N₁, the greater N₂. Адвербіально-субстантивна гру-

па репрезентована двома продуктивними моделями - Once N, always N; Always N₁, never N₂. Деякі субстантивні прислів'я будуються за моделями N₁ + prep + N₂ (N₁ + for + N₂), Prep + N₁, Prep + N₂. Адвербіально-ад'єктивно-субстантивний тип тяжіє до створення моделі So many N₁, so many N₂.

Односкладові предикативні прислів'я характеризуються відсутністю суб'єкта речення, який знаходиться у пресупозиції та легко відновлюється. У більшості випадків усі предикативні паремії апелюють до свого реципієнта і схований підмет імплікує звертання «you». Через те, що такий підмет не є носієм високої інформації та легко встановлюється, його елімінування не веде до інформативних втрат. Імперативність по-різному представлена в предикативних прислів'ях. Ступінь її виразу зумовлює появу неімперативних та імперативних паремій.

Неімперативні прислів'я нечисленні. Вони становлять складнопідрядні речення з асиндетичною зв'язкою, що реалізують причинно-наслідкові відношення. Двоскладова організація прислів'їв об'єктивує їх дієслівну неімперативність. Неімперативність паремій також детермінована виведенням об'єкта або обставини способу дії в ініціальну позицію перед предикативним компонентом, що зумовлює емпатичне акцентування не дії/ї референта, а супутніх обставин. Вигляд репрезентованого предикативного компонента визначає включення прислів'я до тієї чи іншої групи неімперативних паремій.

Паремії дієслівної групи моделі Adv./ Pro.+V₁, Adv./ Pro.+V₂ семантизують значення асерції, повідомлення, застереження, коментування, пояснення, поради, заспокоєння.

Прислів'я, до яких входить предикативний компонент дієприкметник II, реалізують значення сирконстанта. Прислівник та прикметник у них вживаються у найвищому ступені порівняння (*Least said, soonest mended, Once bitten, twice shy*). Ці паремії реалізують значення асерції, поради, застереження, пояснення.

Змішана група має компоненти, що властиві як непередикативним односкладовим прислів'ям, так і предикативним. Ці паремії також відзначені більш розгорнутою структурою і наявністю опозицій (*Yorkshire born and Yorkshire bred, strong in the arm and weak in the head, Long foretold, long last; short notice, soon past*). Вони реалізують значення асерції, повідомлення, коментування.

Імперативність та директивність притаманні імперативним пареміям. Наказовий спосіб дієслова, головним чином, корелює з директивною актуалізацією і прослідковується у кожній восьмій паремії. О.В. Кунін розглядав імперативи як прості, складносурядні та складнопідрядні речення без заперечення або з ним [14 : 266-267]. До імператива відносимо форму квазіімператива або псевдоімператива. Найбільш загальними структурними моделями імперативного речення, що відповідають загальним моделям англійського речення, є структурні моделі N/ Pron_{you} V_{imp}; N/ Pron_{you} be N; N/ Pron_{you} be Adj; N/ Pron_{you} be Adv_{place}; N/ Pron_{you} have N. [7 : 152] За результатами дослідження І. А. Михалкової, серед частотних моделей виділяється V action_{imp}, на долю якої випадає 74,78% уживань. Частотність останніх моделей варіює від 0,1% до 10%. Зв'язок моделі з твердженням або запереченням визначається двома факторами, а саме: типом предиката та аксіологічним значенням. До стверджувальної форми тяжіють акціональні та позитивно-оцінні моделі, до негативної - неакціональні моделі та моделі з негативним оцінним значенням [7 : 154-155]. Аналіз дозволив виділити моделі імперативних паремій, де V - дієслово в імперативі, E - розширювач, S - речення.

Імперативні прислів'я будуються за моделями V + E (Let + O₁ + V +/ O₂/ AM/; Don't V + /Att./ O + IO/ AM of Place, Purpose, Manner), V₁ + V₂; E₁ + V + E₂ (E + V +/Att./ O; Never + V + Att.O + IO/ AM of Place, Manner); V + S (V + before/ while ... , Don't V + till ...; V + O); S + V; S + V + E (If + S + P + (O); V + O + (AM); V + E + S (V + O + and + S + P + (O); (Don't) V + O + till/ while/ until/ before + S + P + (O) + (AM); V₁ + E₁ + V₂ + E₂; Never + V + E + S (Never do smth. till E) та інші. Серед них необхідно відзначити такі високо частотні моделі імперативних прислів'їв, як: V + E, V₁ + E₁ + V₂ + E₂; V + E + S; E₁ + V + E₂, V + S.

Таким чином, прислів'я англійської мови будуються за моделями, що мають певну синтаксичну організацію, семантичне та прагматичне значення, відрізняються продуктивністю та поліфункціональністю.

*****

1. Гвоздев В.В. Место пословиц как структурно-семантических образований в языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. - Москва, 1983. - 15 с.
2. Мороховская Э.Я. Основные аспекты общей теории лингвистических моделей. - К.: Вища школа, 1975. - 246с.
3. Штофф В.А. Моделирование в философии. -М.-Л., 1966. - С. 19.
4. Ерхов В.Н. Семантические позиции в модели предложения // Семантика и прагматика синтаксических единств. - Калинин: Калинин. гос. ун-т, 1981. - С. 13-20.
5. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. - М.: Наука, 1973. - 351 с.;
6. Юрченко В.С. Структура предложения и система синтаксиса // Вопр. языкознания. - 1979. - № 4. - С. 77-89.
7. Михалкова И.А. Моделирование императивного предложения в современном английском языке // Речевые акты в лингвистике и методике. - Пятигорск: ПГПИИЯ, 1986. - С.151-156.
8. Козловский В.В. Структурно-семантическая организация и коммуникативно-прагматическая направленность предложений с конъюнктивом в современном немецком языке: Автореф. дис. ... докт. филол. наук. - Черновцы, 1997. - 32с.
9. Золотова Г.А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. - М.: Наука, 1982. - 386с.
10. Юрченко В.С. О соотношении семантической и формальной сторон предложения // Семантика и прагматика синтаксических единств. - Калинин: Калинин. гос. ун-т, 1981. - С. 116-124.
11. Сусов И.П. Семантика и прагматика предложения. - Калинин: Калинин. гос. ун-т, 1980 - 51 с.
12. Peter Grzybek. Foundations of Semiotic Proverb Study // De Proverbio. - 1995. - Vol. 1. - #1.

13. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. - Киев: КГУ, 1997.- 311 с.
14. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. - М.: Международные отношения, 1972. - 288 с.
15. Фролова И.Е. Особенности выражения эмоций в синтаксических структурах вопросительного типа // Вестник Харьковского государственного университета №406 «Проблемы языка, речевой деятельности и преподавания иностранных языков». - Харьков: Константа, 1998. - С.212-220.
16. Хавхун А.П. Способы экспрессивной реализации грамматического субъекта в поэтическом тексте (на материале английской поэзии XVIII-XX веков: Дисс. ... канд. филол. наук. - Киев, 1998. - 183 с.
17. Гуляр Т.Б. Референция и прагматика предложений с медиопассивом // Прагматические аспекты изучения предложения и текста.- К.: КГПИИЯ, 1983. - С.22-27.

Корень Олена Валеріївна - аспірант кафедри перекладу Сумського державного університету.

Наукові інтереси:

- пареміологія;
- лінгвістика тексту;
- теорія мовленнєвих актів.